

2025.060

Archeologienota Ertvelde Eeklostraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

27-5-2025

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Eeklostraat te Ertvelde (deelgemeente van Evergem, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 4461m² en is gelegen ten zuiden van de Eeklostraat. Op het terrein zijn de vrijstaande woningen Eeklostraat 67 (oost) en 71 (centraal) aanwezig, met errond een tuin met daarin meerdere bomen. Het noordwestelijke deel van het terrein is braakliggend. Het plangebied sluit aan bij een recente verkaveling die zich verder ten zuiden bevindt.

Het plangebied bevindt zich aan de westelijke rand van de agglomeratie rond de dorpskern van Ertvelde, die zo'n 600m ten oosten te situeren is. De Eeklostraat is onderdeel van oost-west georiënteerde verkeersas die van Rieme over Ertvelde naar Oosteeklo en Eeklo loopt. De Antwerpse heerweg, een aloude handelsroute tussen Antwerpen en Brugge, is reeds aanwezig op de Ferrariskaart (ca. 1777) en situeert zich iets ten zuiden van het plangebied. De Eeklostraat is op dat moment niet meer dan een landwegeltje met bomen erlangs en omgeven door landbouwgronden. Het plangebied is op dat moment ook in gebruik als landbouwgrond, gelegen op enige afstand ten westen van de dorpskern van Ertvelde, en dat blijft zo tot midden 20ste eeuw. In de tweede helft van de 19de eeuw zal de huidige Eeklostraat de belangrijkste westelijke toegangsweg tot Ertvelde worden, en verliest de Antwerpse heerweg aan belang. Op de topografische kaarten van 1909 en 1938 is een spoorlijn afgebeeld die iets ten zuiden van het plangebied loopt. Op de luchtfoto van 1971 is deze spoorlijn niet meer aanwezig. Het plangebied is op dat moment bijna volledig in gebruik als weiland/landbouwgrond, enkel in het noordwesten is een woning met bijhorende loods te zien (Eeklostraat 73). Op de foto van 1979-1990 is ook de bebouwing ter hoogte van Eeklostraat 71 en 67 aanwezig. Recent werden de gebouwen ter hoogte van Eeklostraat 73 afgebroken en kreeg de site het huidige uitzicht.

De dorpskern van Ertvelde kwam tot stand op een hogere zone op de oost-west gerichte zandrug van Stekene naar Maldegem. Deze zandrug is een duidelijk hoger gelegen zone in het landschap, die vooral in het zuiden een abrupte overgang heeft naar de lagere gronden; in het noorden verloopt de overgang meer geleidelijk. Het plangebied is ook op deze zandrug gelegen, en kent een maaiveldwaarde tussen ca. +9,75 tot ca. +10,25m TAW. Er is geen duidelijke helling zichtbaar, wel lijken de gronden ter hoogte van de huidige bebouwing enigszins kunstmatig opgehoogd. De Schipgracht of Burggravenstroom, met aftakking naar Eeklo, zogenaamd Oostwatergang en de Avrijevaart vormen de voornaamste waterlopen van Ertvelde. Deze bevinden zich niet in de nabijheid van het plangebied. Op de bodemkaart wordt het terrein bijna volledig gekarteerd als Zag: zeer droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont.

Een recent archeologisch onderzoek uitgevoerd op de percelen net ten zuidoosten van het plangebied, op vergelijkbare gronden, heeft de aanwezigheid van een erf uit de overgang van de vroege naar de volle middeleeuwen aangetoond. Het is niet onmogelijk dat er zich op het plangebied ook een

vindplaats uit deze periode bevindt, of het verdere verloop van deze site. Ook net ten zuiden werd recent een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, dit leverde echter geen relevante archeologische sporen op. Deze onderzoeken toonden ook aan dat er geen verhoogde steentijdverwachting geldt; de podzolbodem die volgens de bodemkaart aanwezig zou zijn, was niet of slecht bewaard en het archeologisch bodemarchief bevond zich ondiep, net onder de teelaarde. Deze situatie kan doorgetrokken worden naar het plangebied. Algemeen kan aan het plangebied een bepaalde archeologische verwachting toegekend worden wat betreft landelijke sites met grondsporen uit diverse archeologische periodes, met een verhoogde kans voor sites uit de vroege en volle middeleeuwen.

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing gesloopt worden en wordt de bestaande begroeiing verwijderd. Vervolgens worden er langs de Eeklostraat 10 woningen opgericht, elk met een eigen tuin. Het plangebied is een uitbreiding van een bestaande verkaveling; in het zuiden van het plangebied wordt eveneens een uitbreiding van een bestaande parkeerzone aangelegd, er worden tuinen voorzien bij woningen die buiten het terrein vallen, en in de zuidoostelijke hoek worden 2 woningen, tuinen en een groenzone ingericht. In het zuidoostelijke deel van het terrein blijven de bomen behouden op een zone van ca. 600m². Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden binnen de grenzen van het plangebied. Aangezien het dossier een verkavelingsaanvraag betreft, moet rekening gehouden worden met een integrale bodemverstoring over het volledige plangebied, met uitzondering van de zuidoostelijke zone waar de bomen behouden blijven.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting voor sites met grondsporen, voornamelijk uit de middeleeuwen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van archeologische sites niet met zekerheid worden aangetoond. De geplande werken zijn van dien aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze voormalige landelijke regio ten westen van de dorpskern van Ertvelde. Het verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na de sloop van de huidige bebouwing en het vrijmaken van het terrein.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

3. Vraagstelling

Het doel van het verder vooronderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Hoe is de bodemopbouw?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Sluiten de sporen aan bij die van het onderzoek ten zuidoosten?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden/aandachtspunten

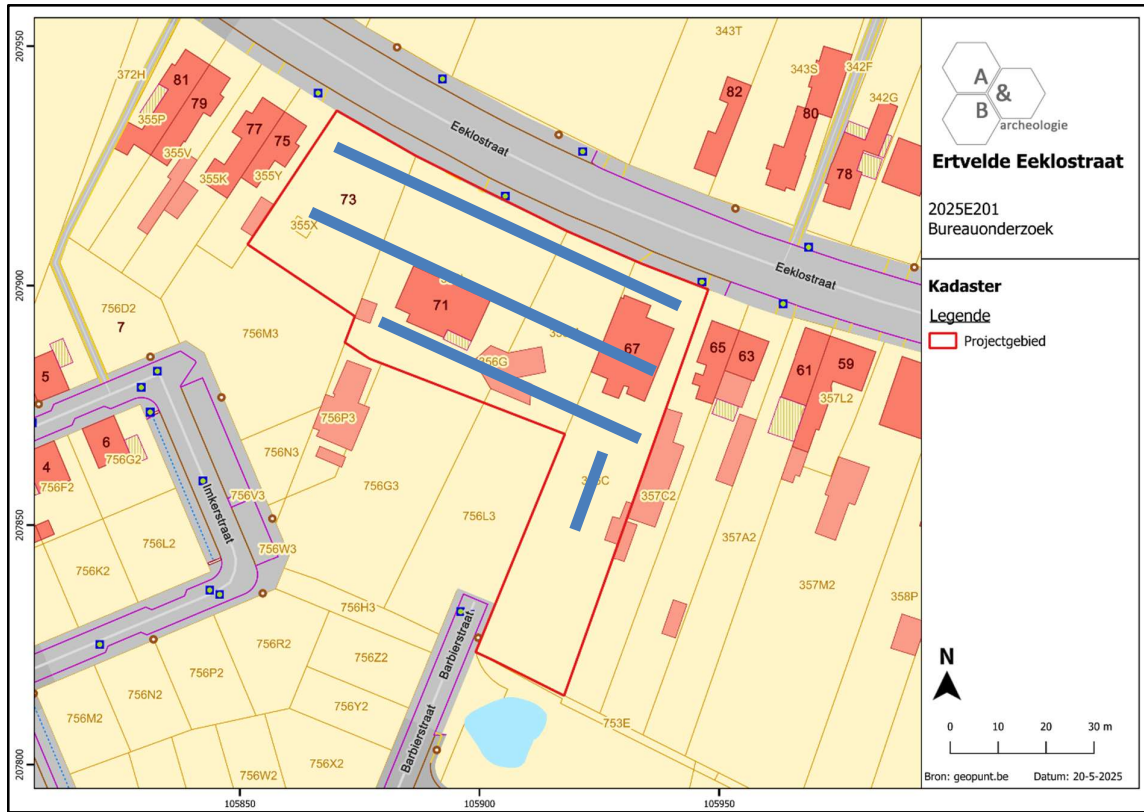
Voorafgaand het verder vooronderzoek dienen de bestaande gebouwen gesloopt te worden, en moet de begroeiing gerooid zijn. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat ondergrondse structuren zoals funderingen, kelders, losse funderingslagen onder de verharding en het wortelgestel van de bomen blijven zitten in de grond. Op die manier wordt voorkomen dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse structuren kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een archeologische site aanwezig is – tijdens of na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn georiënteerd volgens de lengterichting van het terrein. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en om de aan- of afwezigheid van archeologische sporen te controleren. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10% (386m²) van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% (97m²), door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% (483m²) onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 100 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.